

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Harselaar–Zuid Fase 1a

Voorlopig Toetsingsadvies over de aanvulling
van het milieueffectrapport

10 oktober 2012 / rapportnummer 1196-292

1. Oordeel over het MER

De gemeente Barneveld wil in de periode 2014–2024 op de locatie Harselaar–Zuid de eerste fase (fase 1a) van bedrijventerrein Harselaar–Zuid realiseren. Hiervoor moet het bestemmingsplan Harselaar– Zuid fase 1a worden vastgesteld. Fase 1a omvat 34 ha. Het is de bedoeling om na 2024 het bedrijventerrein gefaseerd uit te breiden tot 72 ha.

Voor de ontwikkeling van het gehele terrein is in 2009 een MER gepubliceerd dat betrekking had op de gehele ontwikkeling van Harselaar–Zuid en het aangrenzende gebied Harselaar–Driehoek. Dit MER is getoetst door de Commissie. Zij concludeerde dat:

- er voor Harselaar Driehoek voldoende milieu-informatie beschikbaar was;
- er voor de gefaseerde ontwikkeling van Harselaar–Zuid voldoende informatie beschikbaar was. Zij constateerde daarbij dat rekening gehouden moet worden met onzekerheid over het moment waarop nieuwe infrastructuur noodzakelijk is voor de ontwikkeling van het laatste deel van Harselaar–Zuid;
- er nog onvoldoende informatie was voor een definitief besluit over de nieuwe ontsluitingsstructuur voor Harselaar–Zuid.

Sindsdien zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd naar o.a. de verkeerseffecten en de effecten op natuur. De gemeente Barneveld heeft de Commissie¹ gevraagd de kwaliteit van deze aanvullende informatie te toetsen. Aangezien uitsluitend over het bestemmingsplan Harselaar–Zuid fase 1a besluitvorming plaatsvindt en de realisatie van de fase 1b en fase 2 pas voorzien is na 2024, richt de Commissie zich in deze toetsing vooral op de aanvullende effectbeschrijving voor fase 1a.

De Commissie is van oordeel dat er essentiële informatie ontbreekt om een goed onderbouwd besluit te kunnen nemen over het bestemmingsplan voor fase 1a.

- Uit de Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet blijkt dat er sprake is van een toename van de stikstofdepositie op het Natura 2000 gebied de Veluwe. Echter de conclusie dat deze toename dermate gering is dat aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000–gebied zijn uit te sluiten, wordt onvoldoende onderbouwd. In de aanvullende informatie ontbreekt een alternatief waarbij geen extra stikstofdepositie plaatsvindt.
- Informatie ontbreekt over de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij het gebruik van het verkeersmodel. Ook is onduidelijk welke aanpassingen in de verkeersstructuur het bestemmingsplan mogelijk maakt. Hierdoor blijft onduidelijk waar zich in de toekomst knelpunten in de bereikbaarheid gaan voordoen en waar eventueel extra hinder kan gaan optreden.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht.

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2. Gesignaleerde tekortkomingen

2.1 Effect op Natura 2000 gebieden

In de nabijheid van Harselaar-Zuid liggen vier Natura 2000-gebieden, te weten Veluwe, Arkemheen, Veluwerandmeren en Groot Zandbrink. Het gebied de Veluwe ligt het dichtst bij op een afstand van 3,4 km. Het MER van 2009 besteedde aandacht aan de mogelijke effecten van het bedrijventerrein op de natuurwaarden. Echter het MER van 2009 gaf geen aandacht gegeven aan de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie door emissies van de nieuw te vestigen bedrijven. In de afgelopen jaren is het knelpunt van de stikstofdepositie prominent in beeld gekomen. In de Passende beoordeling van juni 2012 is om die reden terecht expliciet aandacht besteed aan de mogelijke gevolgen van extra stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden door bedrijven en het bijbehorende verkeer.

Voor de berekening van de stikstofdepositie van de bedrijven is uitgegaan van emissiegegevens van vergelijkbare bedrijventerreinen. Uit de berekeningen wordt echter niet duidelijk hoe rekening is gehouden met het feit dat een aantal stikstofemitterende bedrijven is uitgesloten in het bestemmingsplan en of de berekeningen daarmee kunnen worden gezien als een worst case situatie.

De N-emissies door verkeer zijn weliswaar in de depositieberekeningen meegenomen, maar omdat de verkeersgegevens onvoldoende toetsbaar zijn (zie 2.2) kan de Commissie niet vaststellen of rekening is gehouden met een worst-case stikstofemissie door het verkeer. Ofschoon de berekende depositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van extra verkeer in het plangebied zeer klein (maximaal 0,02 mol extra) is, wordt deze ten onrechte niet bij de overige depositietoename opgeteld.²

De Passende beoordeling constateert dat er als gevolg van het voornemen sprake is van een toename van stikstofdepositie op verzurings- en vermistingsgevoelige habitattypen en leefgebieden waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. De Passende beoordeling concludeert dat deze toename, die slechts enkele molen N/ha bedraagt, geen extra beheer- en herstelopgave vraagt en om die reden aantasting van natuurlijke kenmerken uit te sluiten is.

De Commissie deelt deze conclusie niet. Een toename van de stikstofdepositie moet beoordeeld worden in samenhang met de al bestaande en voorlopig te hoog blijvende achtergronddepositie van stikstof. De landelijke staat van instandhouding van een aantal habitattypen in de nabije omgeving, zoals stuifzandheiden, zandverstuivingen, droge heiden en heideveentjes wordt in het Natura 2000-doelendocument gekarakteriseerd als "zeer ongunstig" (een dubbele min). Deze habitattypen dienen op de Veluwe conform het ontwerpbesluit Veluwe te worden uitgebreid en in kwaliteit te worden verbeterd. De habitattypen hebben een zeer ongunstige staat van instandhouding die in beduidende mate te herleiden is op de te hoge nutriëntenaanvoer. Hoewel de gemiddelde stikstofdepositie in Nederland enigszins afneemt, blijft de belasting voor bovengenoemde habitats op de Veluwe voorsnog een factor drie tot vijf te hoog (afhankelijk van het habitat).

² Zie ook de zienswijze van de Gelderse Milieufederatie.

Niet kan worden volstaan met een verwijzing naar nationale en provinciale (concept)plannen om het depositieprobleem te beperken en de mitigerende werking van herstelmaatregelen die wellicht door de natuurbeheerder worden genomen. Als deze beheermaatregelen als mitigerende maatregelen worden opgevoerd, dan moet een onderbouwing gegeven worden van de effectiviteit, haalbaarheid en borging van beheermaatregelen om verdere verslechtering te voorkomen.

Het MER beschrijft geen alternatief dat aantasting van natuurlijke kenmerken kan uitsluiten. Alternatieve optie voor de gemeente is om binnen haar eigen verantwoordelijkheid te zoeken naar mogelijkheden om toename van stikstofdepositie te voorkomen of te vereffenen.

De Commissie concludeert dat essentiële informatie over de effecten van stikstofdepositie op Natura 2000 gebied de Veluwe ontbreekt. Zij adviseert deze onderbouwing alsnog te geven dan wel een alternatief te ontwikkelen zonder toename van stikstofdepositie in een worst case situatie.

Een dergelijk alternatief kan gevonden door ofwel saldering toe te passen dan wel verdergaande grenzen te stellen aan de stikstofemissies van zich vestigende bedrijven. Gedacht kan worden aan (een combinatie van):

- salderen met stoppende agrarische bedrijven³;
- het (verplicht) gebruik door de bedrijven van duurzame energie opties, als warmte-koude-opslag, zonnecollectoren, PV-cellen, windturbines en het gebruik van elektriciteit i.p.v andere bronnen voor kracht/warmte. Zo wordt in de Energie Strategie nota van 9 juni 2010 van G3-advies aangegeven dat er voor de locatie goede kansen liggen voor toepassing van onder andere warmtelevering van bedrijven, warmte/koude-opslag en de inzet van bio-energie vanuit regionaal initiatief. Dit biedt dus mogelijkheden voor een nulmissie van stikstof door de bedrijven die zich gaan vestigen;
- het sturen op mobiliteitsmanagement en het starten van een pilot met elektrisch aangedreven distributieverkeer.

2.2 Verkeer

De aanvullende informatie geeft aan dat sinds 2009 het verkeersmodel is ingebed in het NRM (Nieuw Regionaal Model) Oost-Nederland. Welke uitgangspunten hierbij zijn gehanteerd wordt in de stukken echter niet toegelicht. Zo is bijvoorbeeld niet duidelijk welke onderdelen van het NRM zijn overgenomen en op welke wijze de prognoses voor 2022 zijn afgeleid van het NRM model dat het ijkjaar 2020 hanteert. Een goede beoordeling van de juistheid van de resultaten van de verkeersbewegingen is hierdoor niet mogelijk.

De stukken geven daarnaast geen helder beeld welke aanpassingen in de verkeersstructuur in en rond Barneveld worden voorzien en welke aanpassingen mogelijk gemaakt worden met dit bestemmingsplan⁴. Zo heeft de gemeente desgevraagd mondeling toegelicht dat in de berekeningen van de bereikbaarheid de tunnel in de Baron van Nagellstraat is meegenomen in de

³ Zonder dat de emissies elders worden ingezet ter saldering of compensatie, al of niet via een provinciale depositiebank.

⁴ Meerdere zienswijzen wijzen op onduidelijkheid over de wijzigingen in de verkeersstructuur en de daaraan gekoppelde milieueffecten.

autonome ontwikkeling. Aangezien hierover nog geen definitief besluit genomen is, is dit niet juist. Het al of niet rekening houden met een tunnel in de Baron Nagellstraat kan van grote invloed zijn op de verkeersstromen. Verwacht mag worden dat bij het niet realiseren van de tunnel een groter deel van het verkeer via de Verlengde Oostvenerweg het gebied zal verlaten. Een tweede voorbeeld van onduidelijkheid is de periode waarin het verkeer aan de zuidkant haar weg moet vinden via de Wesselseweg in plaats van via de in de toekomst voorziene nieuwe aansluiting op de A30.

De Commissie is van mening dat essentiële informatie ontbreekt over de uitgangspunten en input in het verkeersmodel en de aanpassingen in de verkeersstructuur. Een goede beoordeling van de milieueffecten gekoppeld aan vervoerstromen is hierdoor niet mogelijk. Zij adviseert in een aanvulling deze informatie alsnog te geven.

3. Aandachtspunten voor het vervolgtraject

3.1 Effecten op natuur

Het rapport "Effecten op beschermde soorten Harselaar Zuid fase 1a" concludeert dat Harselaar Zuid fase 1a vooral betekenis heeft als foerageergebied van vleermuizen. Daarnaast is een waarneming van een waterspitsmuis en een voortplantingsplek van een ruige dwergvleermuis aangetroffen. Voor beide soorten bestaat een mitigatieverplichting in het kader van de Flora- en faunawet.

Omdat de ruige dwergvleermuisbiotoop zal worden gehandhaafd en de waterspitsmuis een min of meer toevallige waarneming uit 2006 is en goed biotoop al decennia geleden ter plekke is verdwenen, is volgens de gemeente inmiddels gebleken dat de mitigatieverplichting in het kader van de flora- en faunawet niet aan de orde is.

De Commissie constateert dat niettemin natuurwaarden verloren gaan en dat ook ter compensatie van deze verliezen de ecologische zone is bedoeld, ook als daarvoor strikt juridisch geen verplichting zou bestaan. Ook is de zone geschikt te maken voor een mitigatieverplichting van steenuil en mogelijk andere soorten uit Harselaar-Driehoek⁵.

Het gebied langs de Esvelderbeek maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De voorgenomen inrichting van het gebied, weergegeven in het inrichtingsplan Esvelderbeek, beoogt het model 'kamsalamander en winde' in deze zone te realiseren. Echter deze zone wordt in dezelfde fasering opgeleverd als het bedrijventerrein. Bij uitstel van fase 1b en 2 wordt dus ook de ecologische verbindingzone vertraagd opgeleverd.

De Commissie beveelt aan om bij het besluit aan te geven hoe het realiseren van de doelstellingen voor de ecologische verbindingzone zich verhoudt tot de gefaseerde ontwikkeling van het bedrijventerrein.

⁵ Zie ook de zienswijze van de Gelderse Milieufederatie.

3.2 Archeologische vindplaatsen

Uit de stukken blijkt dat er in het verleden gedegen onderzoek is uitgevoerd naar het voorkomen van archeologische waardevolle objecten. In de plannen ligt de nadruk op opgraven in plaats van behoud in situ, terwijl behoud in situ de voorkeur heeft.

Op basis van proefsleuvenonderzoek van in 2004 is door RAAP de ligging van waardevolle archeologische vindplaatsen op kaart aangegeven. Desgevraagd heeft de gemeente Barneveld tijdens deze toetsing de Commissie kaartmateriaal verschaft met daarop zowel de ligging van de archeologische vindplaatsen, zoals beschreven in het RAAP onderzoek, als de situering van fase 1a.

Uit dit kaartmateriaal en luchtfoto's blijkt dat het meest noordwestelijk gelegen stuk van Fase 1a op dit moment voor een klein deel in gebruik is. Het grootste deel ligt braak. Dit roept de vraag op of met de invulling van dit deel van het bedrijventerrein en het tracé van de noord-zuidontsluiting, dat gebruik maakt van de al aanwezige Oostvenerweg, niet (een deel) van de archeologische vindplaatsen bewaard kan blijven⁶.

Het verdient aanbeveling om bij het besluit over het bestemmingsplan toe te lichten:

- of een deel van de zeer waardevolle vindplaatsen alsnog in situ behouden kan blijven door een andere ligging van de ontsluitingsweg en/of een iets andere inrichting van dit deel van het bedrijventerrein;
- op welke wijze dit ondersteund kan worden met een plan van aanpak c.q. programma van eisen voor de (fasering van de) opgravingen.

⁶ Ook in één van de zienswijzen wordt aandacht gevraagd voor de mogelijkheden om archeologische waarden te behouden.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing aanvullende informatie

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van de gemeente Barneveld

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van de gemeente Barneveld

Besluit: vaststellen van het bestemmingsplan voor Harselaar-Zuid fase 1a

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D11.3 en plan-m.e.r. plichtig

Activiteit: De gemeente Barneveld heeft het voornemen om gefaseerd een bedrijventerrein te ontwikkelen op de lokatie Harselaar-Zuid van ca 72 ha. De eerste fase van het plan is de ontwikkeling van fase 1a met een oppervlakte van 34 ha netto uitgeefbaar terrein. Na 2024 is gefaseerde ontwikkeling van de overige hectares voorzien.

Bijzonderheden: Voor de ontwikkeling van het gehele terrein is in 2009 een MER gepubliceerd dat betrekking had op de gehele ontwikkeling van Harselaar-Zuid en het aangrenzende gebied Harselaar-Driehoek. Dit MER is getoetst door de Commissie. Zij concludeerde dat:

- er voor Harselaar Driehoek voldoende milieu-informatie beschikbaar was.
- er voor de gefaseerde ontwikkeling van Harselaar-Zuid voldoende informatie beschikbaar was. Zij constateerde daarbij dat rekening gehouden moet worden met onzekerheid over het moment waarop nieuwe infrastructuur noodzakelijk is voor de ontwikkeling van het laatste deel van Harselaar-Zuid;
- er nog onvoldoende informatie was voor een definitief besluit over de nieuwe ontsluitingsstructuur voor Harselaar-Zuid.

Sindsdien zijn aanvullende onderzoeken uitgevoerd naar o.a. de verkeerseffecten en de effecten op natuur. Aangezien uitsluitend over het bestemmingsplan Harselaar-Zuid fase 1a besluitvormig plaatsvindt en de realisatie van de fase 1b en fase 2 pas voorzien is na 2024, richt de Commissie zich in de toetsing op de aanvullende effectbeschrijving voor fase 1a.

Procedurele gegevens:

aankondiging startnotitie: 27 september 2001

richtlijnenadvies uitgebracht: 11 december 2001

richtlijnen vastgesteld: 28 januari 2002

- Toetsing 1:
 - aankondiging MER: 19 september 2002
 - tussentijds toetsingsadvies uitgebracht: 22 november 2002
- Toetsing 2:
 - kennisgeving MER: 29 april 2009, rectificatie kennisgeving MER: 18 mei 2009
 - aanvraag toetsingsadvies: 6 mei 2009
 - ter inzage legging MER: 1 mei t/m 19 juni 2009
 - toetsingsadvies uitgebracht: 30 oktober 2009
- Toetsing 3
 - kennisgeving MER in Barneveld Vandaag en Staatscourant van 2 augustus 2012

- ter inzage legging MER: 3 augustus t/m 13 september 2012
- aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 3 augustus 2012
- voorlopig toetsingsadvies uitgebracht: 9 oktober 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij toetsing 3 bestaat de werkgroep uit:

ir. V.J.H.M. ten Holder (werkgroepsecretaris)
 ir. N.G. Ketting (voorzitter)
 ir. J. Termorshuizen
 ir. J.H. de Zeeuw
 drs. S. Jansen

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft naast informatie uit eerdere toetsingen de volgende documenten betrokken bij haar advies toetsing 3:

- (1196-208) Bestemmingsplan Harselaar-Zuid Fase 1A, 2 augustus 2012
- (1196-211) Rapport; Update behoefteonderzoek bedrijventerreinen 2008, Stec groep aan gemeente Barneveld, oktober 2010
- (1196-214) Rapport; actualisering behoefte bedrijventerreinen 2012, gemeente Barneveld, 21 juni 2012
- (1196-215) Rapport; beeldkwaliteitsplan Harselaar-Zuid, gemeente Barneveld, 11 juni 2012
- (1196-216) Rapport; Stedenbouwkundig Plan, Harselaar-Zuid, 30 mei 2011
- (1196-217) Notitie; uitgangspunten, Prognosemodellen 2022, 5 juni 2012
- (1196-218) Notitie; Afwikkelingsberekeningen kruispunten Baron van Nagellstraat, 15 juni 2012
- (1196-219) Notitie; beschikking ontheffing Ruimtelijke Verordening Gelderland tbv bestemmingsplan Harselaar-Zuid fase 1, 1 september 2011

- (1196–223) Rapport, Aanvulling MER Harselaar–Zuid (fase 1a)/Passende beoordeling/plan–MER, juli 2012
- (1196–225) Tekening; Geurcontouren industrieterrein Harselaar–Zuid, 28 april 2011
- (1196–228) Bestemmingsplan Harselaar Zuid Barneveld, geluid en luchtonderzoek, 13 juli 2012
- (1196–229) Rapport; Esvelderbeek, inrichtingsplan Beekzone, Harselaar–Zuid Barneveld, 15 juni 2010
- (1196–230) Notitie; ecologische beoordeling ontwerp Esvelderbeekzone, 19 april 2010
- (1196–232) Memo; advies inzake aangepast ontwerpbestemmingsplan Harselaar–Zuid Fase 1A, 25 juni 2012
- (1196–233) Brief; voorontwerp bestemmingsplan Harselaar–Zuid fase 1, 26 mei 2011
- (1196–238) Rapport; Effecten op beschermde soorten Harselaar–Zuid Fase 1A, Barneveld, Actualiserend onderzoek in het kader van de Flora en faunawet, 14 juni 2012
- (1196–239) Rapport; Plangebied Harselaar–Zuid, gemeente Barneveld, een inventariserend archeologisch onderzoek, 26 augustus 2003
- (1196–240) Rapport; Plangebied Harselaar–Zuid, gemeente Barneveld, een inventariserend archeologisch onderzoek, fase 2: proefsleuven, december 2004
- (1196–241) Rapport; Plangebied Harselaar_Zuid gemeente Barneveld, een inventariserend archeologisch onderzoek, fase 2 proefsleuven, vlakken van de proefsleuven, put 1.2.3 en 4, 2004
- (1196–243) Rapport; Harselaar zuid: een historisch geografische verkenning, 28 maart 2012
- (1196–245) Rapport; energievoorziening bedrijventerreinen Harselaar–Zuid, strategienotitie, 9 juni 2010
- (1196–246) Rapport; nota inspraak en overleg bestemmingsplan “Harselaar–Zuid fase 1”, 13 december 2010

De Commissie heeft kennis genomen van 18 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 5 oktober 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.